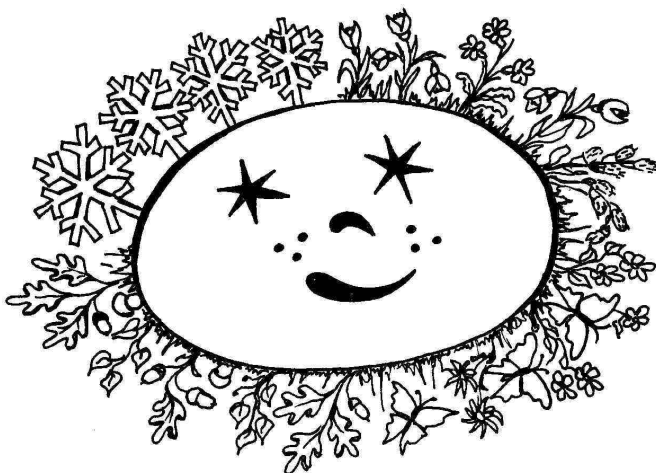

Z P R A V O D A J

č.146

*Ať přinese rok 2020
do vašich zahrádek příznivé počasí!*

leden 2020

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
Zuzana Holancová (holancovaz@gmail.com), Dana Velebová a Soňa Neumannová

Kresby: Marie Tvrdková

Techn. zpracoval: Jan Heřmánek

Tisk: fa Papilion

Internet: www.zahradkari.cz/szo/hortiklub

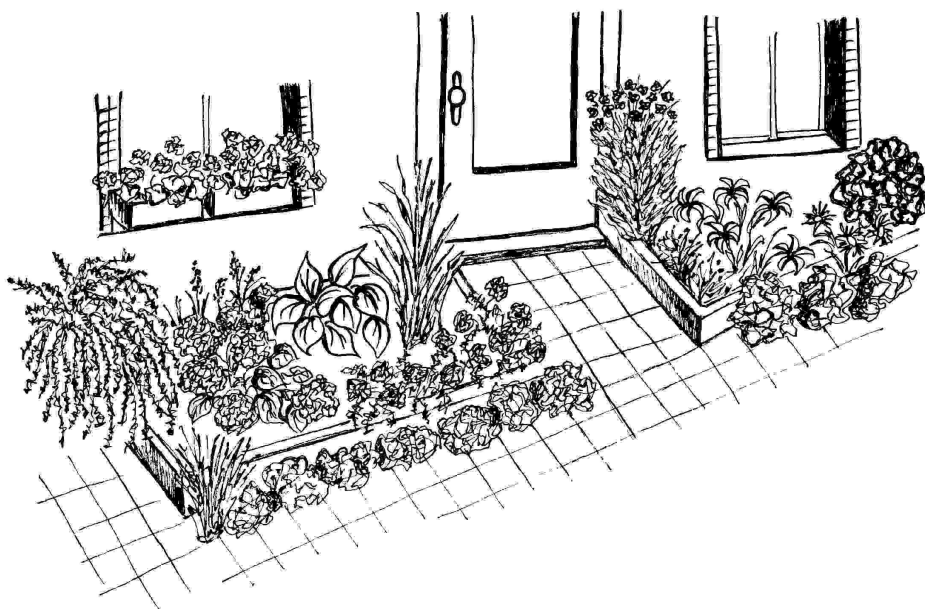
Naše předzahrádka

Prostor mezi veřejnou komunikací – silnicí a vlastním vchodem do domu může být různě upraven, může být ohraničen betonovou plochou či betonovou zídkou, nebo neprůhledným vysokým plotem, přes který vlastní vchod do domu nevidíme, nebo může být upraven jako stání pro auto.

Nejhezčí je, pokud na vlastní vchod do domu je vidět, pořídít si předzahrádku, a to z vhodných rostlin a keřů, hodících se do krajiny, ve které stojí váš dům. Předzahrádka je projevem Vaší osobnosti, je jakousi Vaší vizitkou. Hezká předzahrádka ovlivňuje psychické i fyzické stavy obyvatel domu i případných návštěv víc než si připouštíme. Dokáže navodit pohodu a přátelství. Její špatný stav naopak může dovést k pravému opaku. Při různorodosti okolních staveb může naše předzahrádka dopomoci k jejich propojení.

Při plánování předzahrádky musíme též brát v úvahu roční období. Jak krásně při příchodu domů na nás budou na jaře působit chomáčky sněženek, později vonící šeřík, v létě pak krása rozkvetlých růží. I podzim může přinést do naší předzahrádky barvy podzimního listí.

Předzahrádky bychom měli řešit jako jeden pohledový celek.
Nesnažit se malý prostor členit na ještě menší celky.

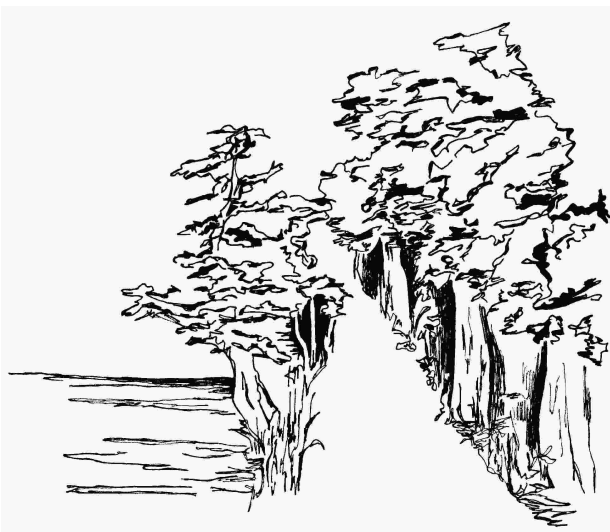
Přeji Vám při plánování Vaší předzahrádky hodně úspěchů a radost z Vašeho díla.

Soňa Neumannová

ALEJ

Slovo alej je francouzského původu - *le allée* – a znamená zelená cesta, či vycházka, chodba. My si pod slovem alej představujeme stromořadí, což je podle naučného slovníku označení pro řadové výsadby stromů v zahradní architektuře. Je to prvek sadovnické tvorby, jde o skupinu stromů vysázených v linii obvykle v pravidelných rozestupech. Aleje krásně rozčleňují rovnou krajinu, která by byla jinak nudná. Takto dostane svou vertikálu.

Tato tradice vznikla v Čechách již v době Karla IV. Rozšířila se však hlavně v dobách baroka. V roce 1752 z nařízení císařovny Marie Terezie, která nařídila povinnost sázet stromy podél všech nově budovaných cest. Toto nařízení bylo roku 1884 uzákoněno. Na cestách lemovaných stromy vzniká stín, který zpřijemňuje lidem i koním v horkých dnech cestování. Tak vzniklo u nás mnoho alejí.

Traduje se, že určitý velmož, aby rychle zasadil alej a vyhověl tak svému nadřízenému, postavil četu vojáků, patřičně vybavených, kolem silnice a na jeden povel každý zasadil jeden strom. Tak vznikla dlouhá alej za jeden okamžik.

Jako stromy se do alejí vysazují nejčastěji buky, topoly, kaštany, javory, platany, lípy, apod. Pokud vedla na hrázi rybníka cesta, vysazovaly se tam zase duby, protože kořeny dubů vlhkem tvrdnou, až zkamení a tím se vlastně hráz zpevňovala. Později, zase další královskou vyhláškou, se začaly vysazovat ovocné stromy, aby prý vojáci, kteří se vraceli domů a mají hlad, si mohli natrhat ovoce. A tak jsme na jaře mohli často vidět celou rozlehlou krajinu jako rozkvetlou zahradu. Aleje se stromy znamenají také, že rovná krajina dostane svou vertikálu. Alej má vést od určitého místa k cíli. Třeba ke kostelu, ke hřbitovu, k zámku, nebo důležitému hospodářství či statku, nebo k nádraží.

Aleje nesloužily jen vojákům, ale též běžným lidem k procházkám, hlavně starším lidem nebo maminkám s kočárky. Pro jejich děti pohled nahoru do koruny stromů, (třeba zrovna rozkvetlých kaštanů), může být jejich prvním vnímáním přírody. Při procházce alejí se také cítíme nad tímto uzavřeným

prostorem být v bezpečí a při tom máme krásný pohled do okolní krajiny pravidelně rozdělovaný průhledem mezi jednotlivými stromy a toto vše nám dodává pocit klidu, míru a bezpečí.

Také jsem slyšela historku o tom, že jedna paní, jejíž manžel netrefil z hospody domů (alespoň on to tak říkal), po dohodě s hajným, nechala vysázet alej, která lemovala cestu z hospody až k domu, samými již vzrostlými smrky. Takže tak vznikl úplný tunel od hospody až domů a manžel se již nemohl na nic vymlouvat.

Aleje bývají komponovány jako skladby. Pro svou krásu, byly také častými objekty malířů. Tak např. si vzpomínám na známý obraz od Ant. Slavíčka "U nás v Kameničkách".

Aleje se liší jednak použitými stromy, ale také zda se jedná o alej venkovskou, kde je částí přírody, či alej ve městě, ta bývá jiná, protože je částí města a jeho architektury. Zvláště aleje v lázeňských městech vnáší do těchto měst svěží zeleň a skýtají pacientům možnost krásných procházek.

O aleje musíme však pečovat, jako o vše, co roste v přírodě. Staré stromy obnovovat, větve, které překážejí cestě, prořezávat apod. A toto se posledních 40 let nečinilo.

Můžeme dospět k názoru, že 19. a začátek 20. století, alejím u nás přálo. Horší je to teď, kdy se raději kácejí staré a vzrostlé stromy. Zvláště v posledních letech, prý z bezpečnostních důvodů, aby nepřekážely řidičům aut. Ale zapomínáme, že je to především naše vina, protože jsme těmto stromům nevěnovali patřičnou péči. Zapomínáme, že stromy jsou pro přírodu důležité, hnízdí v nich ptáci a žijí tam motýli a hmyz, který je nutný k opylení stromů. Při procházkách dávají aleje lidem pocit bezpečí a klidu. Dodávají nám i celé krajině potřebný kyslík a chrání nás před hlukem. A proto, jak už jsem řekla, stromům je nutno věnovat potřebnou péči.

Tak co, patří aleje do naší krajiny? Nebo, že bychom staré aleje vykáceli a kolem silnic raději nasadili aleje billboardů.

Ale nakonec snad zvítězí zdravý rozum. Odpovědní lidé se už dohodli, že vzdálenost od silnice musí mít stromy 4,5 m. a pokud bude blíž, bude pokácen, ale musí být nahrazen jiným.

Pokud bude toto pravidlo dodrženo, máme naději, že staré aleje vydrží a nás přežijí. A že nebudeme mít kolem silnic skutečně místo alejí stromů aleje reklamních billboardů. Vždyť aleje nám přináší krásu do naší krajiny, pocit klidu a bezpečí.

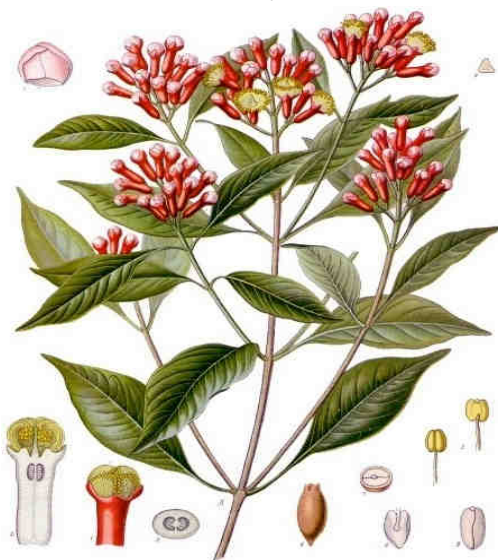
Soňa Neumannová

Hřebíčkovec kořený (*Syzygium aromaticum*)

Hřebíčkovec je stálezelený tropický strom ceněný především pro nerozvitá květní poupata, která jsou užívána jako koření jménem hřebíček. Tato dřevina náleží do velmi rozsáhlého rodu *Syzygium* – hřebíčkovec s více než 1000 druhů a jeho pravlastí jsou nevelké ostrovy v severní části Indonésie, pravděpodobně ostrov Ambon v souostroví Moluky.

Epocha pěstování tohoto stromu začíná hluboko ve starověku. Důvodem byla produkce velmi ceněného koření, které bylo dováženo staroorientálními kulturami na Blízký východ a v období rané Antiky do Evropy. Hřebíček již tehdy býval součástí kořenících směsí užívaných k ochucování masitých i sladkých jídel, včetně rýže, mimo jeho vůně byly využívány i anestetické a antiseptické vlastnosti. Touha po nalezení přístupové cesty k jeho zdroji byla považována za záruku zbohatnutí, a proto bývala jednou z hnacích sil k objevným plavbám středověkých mořeplavců okolo Afriky.

Pro získání podílů na obchodu s kořením dováženým z jihovýchodní Asie, který tehdy ovládali Portugalci, založili nizozemští obchodníci Nizozemskou východoindickou společnost, která začala hrubou silou Portugalce vytlačovat. V roce 1605 získali Nizozemci nadvládu nad Molukami a později nad celou Indonésií, částí Malajsie a Cejlonem, ovládli tak obchod nejen s kořením (hřebíček, skořice, pepř), ale i s drahými kameny a perlami. Pro udržení monopolu byl pod trestem smrti po dlouhá léta zakázán vývoz semen i sazenic. Teprve v roce 1770 byly první hřebíčkovec kořenné

Hřebíčkovec kořený

úspěšně vysazeny na francouzském území v tropické Africe, na ostrovech Mauritius a Réunion, odkud již dalšímu šíření nestálo téměř nic v cestě.

Postupně byl hřebíčkovec kořený rozšiřován do mnoha tropických oblastí s podobným klimatem jako na Molukách, ale všude se jej nepodařilo spolehlivě aklimatizovat.

V současnosti je s úspěchem pěstován v jihovýchodní Asii na Srí Lance, v Indonésii, Malajsii, Myanmaru, Nepálu, Thajsku a na nevelkých souostrovích Andamany a Nikobary. V tropické Africe se hřebíčkovci daří v Mosambiku a Somálsku, stejně jako na ostrovech Komory, Mauritius,

Réunion, Sao Tomé a Zanzibar. Ve střední Americe zdomácněl hlavně v Hondurasu, v Jižní Americe v Brazílii a v Karibiku na ostrovech Hispaniola, Guadeloupe, Kuba, Kajmany, Martinik, Svatý Vincent, Trinidad a Tobago. Byl vysázen i na mikronéské Pohnpei a Yap.

Přesto, že je tento druh komerčně pěstován v mnoha částech tropů, je za koření nejvyšší jakosti stále považován hřebíček vypěstovaný ve své původní vlasti, na moluckém ostrově Ambon.

Strom se vyskytuje v deštných lesích na hlubokých, vlhkých, ale dobře odvodněných a na humus bohatých půdách na plném slunci nebo mírném polostínu. Snáší krátkodobé období sucha, za příhodných podmínek rozkvetne dvakrát za rok.

Roste obvykle v nadmořské výšce do 200 m, kde bývá průměrná roční teplota okolo 25°C a bohaté srážky (1500 – 2500mm).

Pro množství a kvalitu květů je podstatná nekolísající teplota, proto bývá úspěšně pěstován na ostrovech, kde okolní oceán masou vody stabilizuje případné kolísání teplot i výkyvy srážek.

Hřebíčkovec je stálezelený strom, který ve volné přírodě dorůstá 10-20m výšky. Při pěstování na

Hřebíčkovec - poupata

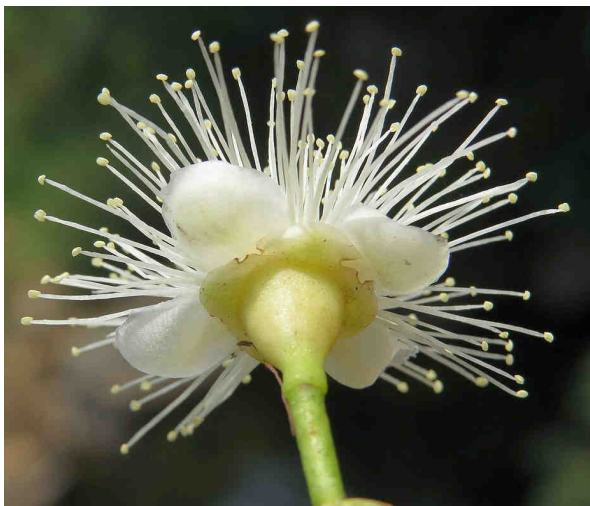
plantážích je z důvodů snadného sklizení udržován jen asi do 5 m. Kmen má poměrně krátký s hladkou, šedou kůrou. Jeho hustá symetrická koruna je kuželovitého tvaru. Listy s prosvítajícími siličnými nádržkami vyrůstají vstřícně, jsou řapíkaté a jejich kožovité, obvejčité až eliptické čepele jsou dlouhé 6 – 12 cm a široké 3 – 6 cm, u báze jsou klínovité, na vrcholu zašpičatělé a po obvodě celokrajné. Na líci jsou zbarvené tmavozeleně, na rubu jsou světlejší a mají aromatické žlázy.

Květní poupě je zpočátku světle zelené a později, jak zraje, jasně zčervená. Vonné květy jsou sestaveny v hustých vrcholičnatých květenstvích a obsahují nejčastěji od tří do třiceti květů. Rozvité mají v průměru asi 5 cm, jsou oboupohlavné a čtyřčetné. Kališní lístky jsou zelené, masité, trojúhelníkovité a jsou srostlé do 1,5 cm dlouhé trubky, která splývá s šešulí. Korunní lístky jsou červené a jsou dlouho stočené do kuličky kryjící pohlavní orgány květu, větší počet žlutých tyčinek s prašníky a jednu čnělku s bliznou, asi 2 cm dlouhý semeník je skryt v polodužnaté šešuli. A právě v tomto stavu

se poupata trhají a suší na kořeni. Postupně se korunní lístky z kuličky rozvinou a blizna i prašníky se mohou zúčastnit opylování, které obvykle probíhá anemogamicky (opylení větrem).

Dlouhý, červený semeník opyleného květu se pomalu zvětšuje a tmavne, až se z něj vyvine tmavě fialový plod. Je to podlouhlá, eliptická bobule velká 3 x 1,5 cm, která zpravidla obsahuje pouze jediné semeno, jen zřídka dvě.

Hřebíčkovec kořený se přirozeně rozšiřuje odnožením nebo semeny, které roznášejí ptáci i nelétaví živočichové konzumující plody. Uměle se rozmnožují rouby nebo vyséváním semen, jejichž živoschopnost rychle klesá, a proto se musí brzy po dozrání plodů vysít. Semena klíčí asi za měsíc a

Hřebíčkovec - květ

semenáče se na trvalé stanoviště vysazují po dosažení výšky 25 cm. Mladý strom začíná kvést ve věku 5 – 7 roků.

Kořeni hřebíček jsou tedy ne zcela rozvitá poupata aromatických květů. Čas ruční sklizně nastává, když poupata začnou červenat a korunní lístky se přitom ještě nerozvinuly. Na stromech se vybírají ta správně zralá a po utržení se suší asi týden na slunci. Průměrná sklizeň z jednoho stromu bývá ročně okolo 4 kg hřebíčku, za ideálních podmínek může ojedinele dosáhnout 8 až 10 kg.

Hlavní význam hřebíčkovce kořeného spočívá v produkci celosvětově poptávaného kořeni. Strom dále obsahuje v listech a kůře velké množství obdobných esenciálních olejů, z nichž nejvýznamnější jsou eugenol a karvakrol. Tyto látky se používají jak v kosmetice, tak hlavně v lékařství, kde se využívá jejich silných antimikrobiálních, antifungálních, antivirových a protizánětlivých účinků.

Hřebíček také hojně využijeme v kuchyni. Vcelku nebo mletý do cukroví a koláčů, kompotů a šťáv, likérů, marmelád a pod. Hřebíčkový olej v domácnosti příjemně provoní vzduch a navodí sváteční náladu. Ponořený v misce s vodou odpuzuje mouchy a komáry. Vyrábí se z něj ústní vody, jeho žvýkání léčí dásně a bolest zubů a preventivně působí proti parodontóze.

Používá se v podobě prášku, nálevu, éterického oleje či tinktury. Posiluje imunitu, je součástí oblíbené tygří masti.

Hřebíček obsahuje mimo jiné vitaminy A, B (B1, B2, B3, B4, B6 a B9), C, E, K, kyselinu listovou, z minerálů železo, draslík, vápník, hořčík, sodík, fosfor, mangan, selen, měď a zinek.

Hřebíček buď žvýkáme celý nebo bolavé dásně masírujeme hřebíčkovou tinkturou nebo olejíčkem, při bolestech v krku ho můžeme kloktat.

Můžeme si z hřebíčku vyrobit:

Tinktura

10g hřebíčku a tyčinku skořice vložíme do půl litru vodky nebo lihu a 14 dnů necháme louhovat. Poté scedíme a lahvičku dobře uzavřeme. Potíráme postižená místa 5x denně.

Hřebíčkový odvar

Lžici hřebíčku spaříme ¼ litru vřelé vody, necháme odstát a používáme k potírání nebo kloktání.

Žvýkání hřebíčku

Zmírníme bolest zubů. Působí jako prevence zánětlivých onemocnění, chřipky, angíny a pod. Stimuluje vylučování trávicích šťáv, zvyšuje chuť k jídlu, podporuje dobré trávení. Ničí bakterie a patogeny v ústech a zlepšuje tím dech. Povzbuzuje činnost srdce a krevní oběh.

Hřebíčková koupel

Hřebíček prokrvuje a zahřívá – přidáme pár kapek tinktury nebo olejíčku do koupele bez použití jiných koupelových přípravků nebo solí.

Hřebíčkové víno

Do 1/7 l červeného vína přidáme do láhve 10 hřebíčků, kousek celé skořice a necháme na tmavém místě louhovat asi 3 týdny. Používáme 1-3 x denně 1 čajovou lžičku. Pomáhá při kardiovaskulárních potížích.

Celý rod hřebíčkovců zahrnuje víc než 1000 druhů a tím se stává nejbohatším stromovým rodem nejen v Asii. Řada druhů má jedlé nebo jinak použitelné květy, plody i listy.

Např. hřebíčkovec vonný (*S.aromaticum* a *S. polyanthum*) se používají květy i listy.

Hřebíček šalvějový, malajský a další se pěstují jako ovoce.

Z mladých listů hřebíčku šalvějového (*S.cumin*) se dělá víno.

Hřebíček myrtolistý (*S.panniculatum*) je vhodným dekoračním stromkem do nádob na terasy.

J.K.

Použité zdroje:

Zahrada a příroda

Wikipedie

MODRÉ RŮŽE

Protože vlastně žádné modré růže nejsou, asi tento nadpis není správný. Leč už po dlouhou dobu se o opravdu modrou barvu šlechtitelé pokoušejí. Marně; tento cíl, touha i sen je pořád vzdálený. Vydal jsem se nedávno po stopách této snahy v článku „Sen o modré růži“ (Receptář 7) Dovolte, abych nyní ve zkrácené a odbornější formě popsal, k čemu jsem v časové posloupnosti došel.

Modré pnoucí růže

V roce 1908 se podařilo v Německu u jedné pnoucí fialově kvetoucí růže najít semenáč, který měl barvu také fialovou, ale s namodralým odstínem a světlejším středem. Nová odrůda dostala jméno ‚Veilchenbau‘(Schmidt) a stala se brzy světoznámou. Růže je pozoruhodná i tím, že je skoro bezostná a silně voní. Květy jsou sice jen 4 cm velké, ale vytvářejí početná květenství. Růže je vysoce mrazuvzdorná a dorůstá bez problémů do výšky 3 i 4 m. Kvete ovšem jenom v červnu a červenci.

Namodralou barvu odrůdy se pochopitelně pokoušeli šlechtitelé dostat křížením do dalších pnoucích odrůd. Dá se říci, že ne vždy jim nějaká zfialověla. U nás v Blatné v jihozápadních Čechách s touto růží šlechtitelsky pracoval Jan Böhm. V roce 1936 tu vznikla odrůda ‚Vltava‘. Pnoucí růže dorůstá do výšky asi 3 m. Květy jsou více méně fialové, velké asi 6 cm. Růže kvete jen na počátku léta. Tento nedostatek byl napraven až nedávno v roce 2003, kdy v Anglii šlechtitel Mehring křížil růže ‚Veilchenblau‘ s odrůdou ‚Super Excelsa‘, která kvete během léta opakovaně, je barvy tmavo růžově červené. Nová odrůda se jmenuje ‚Perennial Blue‘ a remontantnost zdědila. Po druhém z rodičů má namodralý odstín květů, které mají světlejší střed. Dorůstá do výšky asi 250 cm, drobné volně plné květy voní.

Mysterieuse

Modré čajohybridy

Nejvíce růží „modrých“ máme ovšem ve skupině čajohybridů, tedy růží s velkými květy, jež rostou více méně samostatně na lodyhách. Keře těchto růží jsou vzpřímené, nepoléhavé. První růží, co měla šedě světle fialovou a

také i namodralou, se stala roku 1057 odrůda ‚Sterling Silver‘(Ficher). Odrůda byla vyšlechtěna v USA a má květ s volným středem. Je spíše méně vzrůstná a také trpí dost černou skvrnitostí, ale pro svou trochu levandulovou barvu je stále oblíbená. Již v roce 1962 se ve Francii objevila odrůda ‚Heure Mauve‘ (Laperrière), která je podobných vlastností jako předešlá, jen má sytější odstín barvy. Španělská růže ‚Intermezzo (Dot)‘, také z roku 1962, má květ hustěji plný.

November Rain

Velkým pokrokem však byla v roce 1964 německá růže ‚Mainzer Fastnacht‘(Tantau), někdy také prodávaná pod synonymem ‚Blue Moon‘. Je to asi stále nejpodařenější ‚modrý‘ čajohybrid. V jeho rodokmenu bychom našli první ‚modrou‘ růži ‚Sterling Silver‘. Je kvalitní nejen po barevné stránce, ale i nadprůměrně odolná k chorobám a mrazovému poškození. Také vyniká silnou vůní po citronech. Ve stejném roce byl vyšlechtěn ve Francii čajohybrid ‚Saphir‘(Delbard) s květy o průměru až 12 cm, jež se občas pod svou hmotností sklánějí. Silně vonící růže je pozoruhodná i tmavě fialovými poupaty.

V roce 1966 se objevují hned tři i u nás známé a pěstované velkokvěté, světlejší až stříbřitě „modré“ růže. Z Německa ‚Silver Star (Kordes)‘, ze Španělska ‚Soir d' Automne (Dot)‘ a ‚Mistica‘ (Dot). V roce 1968 přichází z Francie u nás často pěstovaná, trochu i narůžovělá růže ‚Ludmila‘(Laperrière), která je bezchybně někdy pokládána za českou růži. Španělská růže ‚Bleauer Engel‘(Dot) rozvíjí své namodralé květy z docela růžových pupat. Byla vyšlechtěna v roce 1969. Pěknou a opět vonící odrůdou je i francouzská růže ‚Charles de Gaulle‘(Meilland), která byla vyšlechtěna v roce 1974. Také u nás na Moravě v Želešicích u Brna vznikla v roce 1976 kvalitní „modrá“ růže ‚Ametyst‘(Urban), s dokonale tvarovaným plným květem, která se docela často pěstuje.

Z roku 1976 je i francouzská odrůda ‚Blue River‘(Kordes). Zejména na počátku kvetení jsou okraje květu výrazněji fialové a vzniká tak určitá dvoubarevnost. Další moravská „modrá“ růže je opět ze Želešic, byla vyšlechtěna v roce 1992 a dostala jméno ‚November Rai‘(Urban). Je ovšem poněkud více světle fialová.

Modré floribundy

Této skupině mnohokvětých růží se namodralé odstíny dlouho vyhýbaly. Až náhle v roce 1999 po složitém křížení, ve kterém modrý tón udávala již zmíněná růže ‚Mainzer Fastnacht‘, se v Anglii objevila ‚Rhapsody in Blue‘ (Cowlshaw). Můžeme ji považovat za nejmodřejší růži vůbec. Patří mezi vysoké floribundy, dorůstá 110-180 cm, květ je velký 7 cm, v květenstvích je 4 – 9 květů. Dalším ojedinělým zjevem, také pocházejícím z Anglie, je odrůda ‚Pacifik Dream‘ (James) z roku 2001. Květ je fialově modrý s téměř bílým rubem. Floribunda dorůstá 90-140 cm, květ má v průměru 9 cm. Zatím co většina „modrých“ růží je v popelavě modrých odstínech, občas se objeví i odrůdy temně fialové s modrým nádechem. Vzpomeneme si tedy na francouzské novošlechtění z roku 2007 ‚Mysterieuse‘ (Dorieux). Růže je vysokou floribundou dorůstající 120 cm, květy mají průměr 2 cm.

U polyantek, sadových, půdopokryvných a miniaturních růží nejsou zatím výrazněji namodralé odstíny.

Proč se vlastně stále nedaří vyšlechtit opravdu modrou růž?

Problém spočívá v tom, že žádný druh růží neobsahuje nějaké modré barvivo. Po mnohaletém úsilí se však v Japonsku roku 2004 podařilo přenést do růží geny pro tvorbu barviva definidin z naprosto jiné rostliny; totiž z macešky! Nadšené zprávy se ze sdělovacích prostředků vytratily, barvivo se v kyselém vnitrobuněčném prostředí růží totiž nemůže vhodně projevit; růže není tak o nic modřejší, než už známé odrůdy.

Rhaps in Blue 0

Zpravodaj Rosa klubu č. 114

RNDr Jiří Žlebčík

FUNKCE ZAHRADY

Vztah člověka a lidské společnosti k zahradě je odedávna velmi specifický a projevuje se jak na úrovni ekonomických potřeb a kulturních vztahů, tak například i na úrovni sociálního symbolu. Vztah člověka k okolnímu přírodnímu prostředí vyplývá převážně z ekonomických potřeb, ovšem zahrada nemusí být hospodářsky významná. Je hodnocen její estetický a sociální přínos (nebo nutnost), a to podle dosaženého stupně společenské

formace. Zahrady někdy mohou být součástí větších architektonických celků a kombinují se s krajinnými prvky, jako jsou např. aleje, parky či lesoparky.

Okrasné zahrady mohou mít různou velikost a mnoho podob. Mnohdy záleží na účelu, kterému slouží, na možnostech majitele a záměru tvůrce. Odlišnost slohů a úprav také souvisí s vnímáním krásy zahrad. A to nikoliv jen estetickými a architektonickými zásadami, mnohdy poplatnými době, ale především s vnitřními podněty vytvářejícími tato pravidla, tedy s touhami zákazníka – majitele pozemku.

Konkrétní způsob úpravy zahrady se během historie tedy měnil z ekonomických důvodů, jako znak příslušnosti majitele zahrady k sociální skupině, ale především zde hrála roli měnící se móda. Pokud by zahrady sloužily jako pouhý znak příslušnosti k sociální skupině, za estetické vybyly považovány zahrady přibližně shodné. Proměnlivost oceňovaných prvků a jejich kvalit je však dána nejen vývojem poznání, ale i snahou majitele předvést svou jedinečnost. V jakékoliv době vývoje zahrad jsou obvykle nejcennější právě unikátní úpravy a prvky. Ty nejobdivovanější jsou však současně nejčastěji napodobovány. Hodnota jedinečnosti je dána právě vzácností nebo unikátností objektu a jeho vlastnictví je pak důkazem schopností majitele. Opakování a napodobování tuto hodnotu devaluje, což platí i u zahrad. Předměty touhy a jejich podoba se proto proměňují. Právě z tohoto důvodu jsou krásné zahrady tak různé a invence tak ceněná.

Pokud by hlavní funkcí zahrad a parků bylo odpočinout si v lůně přírody, vznikaly by a jistě by celá století nevládly parky založené na geometrických principech se zářivými barvami, oslňující architekturou a blyštivými doplňky. Úkolem těchto úprav je oslnit návštěvníka bohatstvím majitele, pravidelné rozestupy pak mají již od starověku implikovat odpovídající majitelovy vlastnosti, jako je dokonalost, přesnost, kázeň a pořádek.

Pokud by hlavní funkcí parků a zahrad bylo poskytnout majiteli zdroj potravin, nevznikaly by okrasné zahrady a parky. Plody zde v mnoha případech ty jedlé jen napodobují. Velké a bohaté květenství může opravdu navozovat očekávání hojnosti. Nicméně v tomto ohledu je zahrada jen obraz, napodobení.

Pokud by zahrady totiž skutečně měly odrážet přírodu a přirozenost, nebyly by vždy, i ty přírodní, venkovské či anglické, svého druhu divadlem, okázalým dramatickým uměním, využívajícím především barvy, kontrasty, romantické a atraktivní prvky, vodní hladiny a vodní toky v zelených kulisách. Podobně jako divadlo se také zahrada spoléhá na zručnost svých nejschopnějších umělců, kteří co nejvěrohodněji vyvolávají umělými nádržemi dojem říčních meandrů a pomocí záhonů iluzi kvetoucích luk. Zahrady nejsou věrnou napodobeninou přírody. Ve skutečnosti probouzejí pocity a vzpomínky, podobně jako je tomu u jiných uměleckých prací. Napodobení přírody, jakkoliv dokonalé, by bylo bezúčelné. Pozorovatel očekává emoce.

Použití symbolů a vytváření efektů, vyvolávání sentimentu, radosti či krásného smutku má v kompozici právě tento účel, jak o tom hovoří už Repton. Skladba kompozice je prakticky scénářem, který architekt vytvářením parku či zahrady vlastně píše. Náznak, symbol, stylizovaný obraz má tak ve vztahu k podněcování emocí větší význam než vytváření skutečně reálných situací. To je u zahrad 20.století zjevné.

Některé byly vytvářeny jako příběh, další jako živé náboženské knihy. Schopnost zahrad vyvíjet se v čase a měnit se i během roku nebo dne je známá. Schopnost poutat pozornost, dávat svou úpravou vyšší smysl, který stojí za zkoumání, či být něčím víc než jen úhrnem záhonů, to vše je vysoce ceněno. Lidská touha naslouchat příběhům a poznávat nové věci je zřejmě bezedná. Požadovanou kvalitu, tj.vyprávět příběh, však nemusí naplňovat jen sled symbolů dávajících nějaký význam, tvarované keře, obrazy a sochy rozmístěné v parku. Po zahradě celý rok zelené a plné květů mnohdy majitel touží zcela stejně jako po zahradě, která se od jara do podzimu mění a vyvíjí, kde některé rostliny vykvétají, jiné už plodí a další hynou. I z takového důvodu jsou ceněny i pláně trvalek spálených suchým mrazem. Poutavou dobrodružnou zahradou může být zahrada upravená ve stylu přírodní zahrady, vždyť na počátku 21.století je vítána právě možnost pozorovat přírodu a zvířata.

Tyto motivy tvorby zahrad lze prokázat v starověkých čínských zahradách, v japonských zahradách, zahradách středověku a devatenáctého století stejně jako v těch moderních. Všechny takto motivované úpravy mají v majiteli a návštěvníkovi vyvolávat potěšení a oddiv.

Kulturní, sociální, politický a ekologický vliv

Kulturní vliv zahrad na vývoj lidstva je zaznamenán od starověku, existence zahrad ovlivňuje literaturu i jiné směry umění, básníci (Georg Gordon Byron například prosazoval architekturu anglického parku proti baroknímu francouzskému stylu) a umělci často ovlivňují styl zahrad. Politikové starověku díky zřízení veřejných zahrad a parků získávali přízeň poddaných nebo podřízených. Zahrad a parků si ve Francii si majitelé více cenili než paláců u nich ležících. Majetní lidé dávali ještě v devatenáctém století najevo svou moc, invenci, a majetnost právě úpravami zahrad.

Odpor k pravidelným zahradám byl na přelomu 18.a 19. století v Evropě celospolečenským jevem a vedla se veřejná a zcela vážná diskuse, plná osobních sporů, zda jsou správné zahrady pravidelné nebo nepravidelné. Florimánie ve starověkém Římě musela být omezena zákonem a posedlost holandskými tulipány v devatenáctém století otfásala Evropou. Šlechtitel rŮží David C.H. Austin byl za své dílo povýšen do šlechtického stavu, získal Medaili cti a stal se nositelem Řádu britského impéria. Ve 20. století po dvou světových válkách byla zahrada vnímána jako místo k pěstování potravin, méně často pro aktivní odpočinek. Zahrady upravené jako pravidelně kosené

trávníky jsou na počátku 21. století považovány za ekologickou hrozbu omezující druhovou rozmanitost a přírodní zahrady jsou propagovány jako osobní přínos pro život na této planetě. Význam zahrad je zřejmě nejlépe vykreslen častým použitím slova „zahrada“ v přeneseném smyslu slova pro pojmenování sdružení, aktivit nebo komerčních objektů a projektů.

Zahradní terapie se rozvíjí ve Spojených státech amerických již od 80. let 20. století. Je součástí psychologických metod práce s tělesně postiženými, stejně jako například aromaterapie.

Tvorba a údržba zahrad měla velký vliv na formování sdružení a spolků. Na území ČR to byl například Český zahrádkářský svaz, ve Velké Británii Arts and Craft movement a The Royal Horticultural Society nebo ve Francii Fronta za osvobození zahradních trpaslíků.

Zahrady lze vnímat jako objekty zájmu, které jsou pro lidskou společnost dlouhodobě poměrně důležité.

V Severní Americe se v pátek před Dnem matek slaví „National Public Gardens Day“. V roce 2009 ho neziskové organizace založily s úmyslem zvýšit povědomí veřejnosti o vzdělávacích zdrojích veřejných zahrad a podpořit místní komunity. Upozorňuje na programy, jako je ochrana původních rostlin, ochrana vodních zdrojů či zachování zelených ploch a zahrádkářství.

Podle zdroje z internetu zpracovala J.K.

KLUBOVÝ ŽIVOT

Program přednášek sekce Krásná zahrada - jaro 2020

11.ledna 2020 9⁰⁰hod - Jana Rydvalová Kolková: V zahradě a s přírodou za krkem aneb...

13⁰⁰hod - Radmila Trnková Lorencová: Léto ve španělské Kantábrii

1.února 2020 9⁰⁰hod - Dr. Šárka Steinová: Po stopách českých prvorepublikových zahradních architektů

13⁰⁰hod - Ing. Štěpánka Šmídová: Podzimní trvalky

7.března 2020 9⁰⁰hod - Ing. Ondřej Fous: Paralely zahradníkovy (zajímavosti z cest)

13⁰⁰hod - Mgr. Michal Severa: Pěnišníky

28.března 2020 **Jarní setkání**

9⁰⁰hod - Přednáška: Ing.Štěpán Slíva: Ostrovy věčného jara

Po skončení přednášky navazuje členská schůze Hortiklubu.

Přednášky se konají v Krajinově posluchárně PŘFUK Praha 2, Benátská 2.

SEKCE ARANŽOVÁNÍ

Jarní aranžování proběhne **31.3.2020** od 16⁰⁰ hodin v Rokycanově ulici, jako obvykle.

Tak, jak jsem avizovala na podzimním setkání, budeme vyrábět "skořápkový věnec" s řeřichou a narciskami.

S sebou si přineste: 16 skořápek - 4 uzavřenější na narcisky a 12 polovičních na řeřichu a dřevitou vatu. Tavné pistole a krabičku na odnesení věnce.

My zajistíme: narcisky, semena řeřichy, vatu a dřevitou vatu.

Těšíme se opět na pohodu a pěkné výrobky!

Všem vám s předstihem zavolám.

S pozdravem

*Majka Tvrdková (m.tvrdkova@seznam.cz, 732213680), vedoucí aranžování
a Dana Velebová (danivel@email.cz, 604469771)*

ZÁJEZDOVÁ SEKCE

Zveme vás na exkurzi k panu Tatičkovi – Družec.

Na našem loňském zájezdu 18.5.2019 jsme navštívili zahradu pana Tatička v Družci. Má velkou sbírku saxifrág, které kvetou koncem března. Ovšem velmi záleží na průběhu zimy. Předběžně stanovím termín na úterý 24.3.2020. Sejdeme se v metru Zličín ve 14⁰⁰ hod u výstupu ve vestibulu metra (odjezd busu č. 386 ve 14²⁰ hod). Pokud máte zájem, tak mi zavolejte, nebo pošlete SMS nejpozději do 14.3., abych potvrdila tento termín nebo náhradní termín.

A ještě další exkurzi na japonskou zahradu Oleško k panu Wiesnerovi, kterou uskutečníme v sobotu 25.4.2020. Sraz bude na zastávce busu č.333 na Kačerově ve 12¹⁵ hod (odjezd busu 12³⁶ hod). Jde o jednu z posledních možností návštěvy této zahrady.

Jarmila Melicharová

tel. 606 929 818, e-mail: jara.melicharova@seznam.cz

Zájezd do západních Čech

V sobotu 18.5.2019 jsme vyjeli za krásami zahrad a poznáním historických památek.

Naším prvním zastavením byla zahrada u Tatičků v Družci nedaleko Kladna. Většina pozemku okolo rodinného domu byla pojata jako alpinum. Nechyběla tam však ani malá užitková zahrádka a skleník. Pečlivě založený trávník u domu sloužil k tomu, aby se majitelé a jejich hosté mohli při posezení kochat pohledem

na krásu alpina. A že bylo na co se koukat! Skalka byla založena s neobyčejným vkusem a citem, skalničky byly doplněny keři a stromy. A tak se zahradou ozývaly výkřiky obdivu a vzájemného upozorňování na nejrůznější rarity a krásy, aby nikdo nebyl ošizen o nevšední zážitky.

Pan Tatiček nás jako správný nadšenec provázel svojí zahradou, vše nám podrobně vysvětloval a fundovaně odpovídal na dotazy. Naprosto uchvácení a dost neradi jsme opouštěli tento malý ráj na zemi. Ale byl před námi další program.

Když naše paní Jarmila Melicharová ještě dodatečně e-mailem děkovala panu Tatičkovi za přístup a prohlídku zahrady odpověděl takto: (cituji výňatek z mailu) *"Vaše parta byla jednou z nejlepších, která u nás byla (prosím vyřídte to účastníkům zájezdu) a dveře k nám máte vždy otevřené. Pouze je vše nutno předem domluvit. Klobouk dolů před Vámi a celým Hortiklubem"*.

A co dál bylo před námi? Očekával nás relikviář svatého Maura v Bečově nad Teplou, protože trocha historie nikoho nezabije.

Relikviář měl sloužit jako schrána na ostatky sv. Maura. Byl vyroben v první třetině 13. století pro klášter Florennes na území dnešní Belgie. Během Francouzské revoluce relikviář odkoupil šlechtic Alfred de Beaufort. Ten ho nechal v polovině 19. století poprvé restaurovat, a poté ho přivezl na svůj zámek v Bečově nad Teplou. Za druhé světové války Beaufortové kolaborovali s nacisty, a proto museli po vydání Benešových dekretů opustit republiku. Při rychlém odsunu ukryli relikviář pod podlahu hradní kaple Navštívení Panny Marie. Po dalších 40 let o relikviáři nikdo neslyšel. Jeho vypátrání v roce 1985 se považuje za jeden z největších nálezů 20. století v tehdejší Československu. Relikviář byl poškozený a restaurátorské práce trvaly dlouhých 11 let a byly dokončeny roku 2002. Relikviář svatého Maura je výjimečnou zlatnickou památkou na území České republiky. Co do hodnoty, je tento předmět srovnatelný s korunovačními klenoty.

Na závěr našeho putování jsme se vypravili do Vidzína, ležícího nedaleko Konstantinových Lázní, na návštěvu zahrady paní Růženy Svobodové. Zahrada se nám představila ve sluneční záři a v plném květu, takže se bylo na co koukat. Po prohlídce okrasné zahrady jsme navštívili její komerční část, kde byly výpěstky k prodeji. A zavazadlový prostor autobusu se začal plnit našimi úlovkami.

Do Prahy jsme se vrátili lehce unavení a zcela spokojeni. Děkujeme organizátorům zájezdu za krásné zážitky a těšíme se na další výlety za krásnem.

Jana Černá

Projekt je realizován s finanční podporou MZE ČR.

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor a redakční rada si vyhrazuje příspěvku krátit, stylisticky upravit a po dohodě s autorem eventuelně i doplnit.

Uzávěrka Zpravodaje č.147 je 1.3.2020.